

Zamawiający:

**Koncept Pracownia Urbanistyczna
Michał Chlebowski**

ul. Chartowo 29/514
61-245 Poznań

Wykonawca opracowania:

EKOTAKS

Pracownia Analiz Środowiskowych
Lucjan Kleinschmidt

10-552 Olsztyn, ul. Kościuszki 85A
tel.: 509346908, www.ekotaks.pl

Zadanie główne

Ekspertyza ornitologiczna dotycząca obszarów objętych opracowaniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Iława w obrębach geodezyjnych: Kamień Duży, Kamień Mały, Wola Kamieńska, Rudzienice, Szałkowo, Łanioch.

Autor opracowania:

Podpis:

dr inż. Lucjan Kleinschmidt

Data opracowania: 12.10.2020 r.

Nr egzemplarza 1

SPIS TREŚCI

1. PODSTAWA, CEL I ZAKRES OPRACOWANIA	1
2. METODYKA	1
3. WYNIKI.....	4
4. PODSUMOWANIE I ZALECENIA	9

1. PODSTAWA, CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Podstawą opracowania jest umowa nr 01/05/2020, zawarta w dniu 11.05.2020 r. na wykonanie ekspertyzy ornitologicznej na obszarach objętych opracowaniem:

1. miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ława w obrębie geodezyjnym Kamień Duży, Kamień Mały, Wola Kamieńska, Rudzienice,
2. miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ława w obrębie geodezyjnym Kamień Duży, Szałkowo, Wola Kamieńska, Łanioch.

Celem opracowania jest analiza znaczenia ww. terenów, objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego (MPZP), jako żerowisk dla ważnych gatunków ptaków szponiastych.

Zakres opracowania uwzględnia zapisy zawarte w postanowieniach Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie nr WOPN.610.6.6.2019.EB (z dnia 20.12.2019 r.), oraz nr WOPN.610.6.7.2019.EB (z dnia 20.12.2019 r.) w odniesieniu do ornitofauny.

Autor opracowania – dr inż. Lucjan Kleinschmidt (dr nauk biologicznych, zoolog, ornitolog).

2. METODYKA

Na potrzeby niniejszej oceny przeprowadzono obserwacje ornitologiczne, mające na celu poznanie sposobu wykorzystania obszarów objętych projektami MPZP przez ptaki szponiaste, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków wskazanych w ww. postanowieniach Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie. Do gatunków tych należą: kania ruda *Milvus milvus*, kania czarna *Milvus migrans*, bielik *Haliaeetus albicilla* oraz orlik krzykliwy *Aquila pomarina*. Ponadto w postanowieniach wskazano na potrzebę weryfikacji wykorzystania przedmiotowego obszaru przez bociana czarnego *Ciconia nigra*.

Oba zakresy terenów, ujęte w projektach MPZP graniczą ze sobą i stanowią zwarty obszar. W związku z tym, w badaniach traktowano je łącznie, jako wspólny obszar obserwacji (rys. 1). W obszarze tym o łącznej (razem z zabudową i zwartymi kompleksami leśnymi) powierzchni ok. 15 km² wyznaczono punkty widokowe umożliwiające dogodną obserwację możliwie dużej przestrzeni w siedliskach, które mogły stanowić potencjalne żerowiska analizowanej grupy ptaków. Wyznaczono 7 punktów (rys. 1, fot. 1-5), na których prowadzono obserwacje trwające ok. jednej godziny na

każdym z nich. Obserwacje rozpoczynano w godzinach porannych i przemieszczano się do kolejnych punktów, których kolejność obserwacji zmieniano na poszczególnych kontrolach. Rejestrowano wszystkie stwierdzenia ptaków, zarówno podczas obserwacji punktowych jak i podczas przemieszczania się między punktami w obrębie analizowanej powierzchni.

Fot. 1. Widok obszaru monitorowanego z punktu obserwacyjnego nr 1.

Fot. 2. Widok obszaru monitorowanego z punktu obserwacyjnego nr 2.

Fot. 3. Widok z punktu obserwacyjnego nr 5, centrum obszaru w południowej jego części.

Fot. 4. Widok obszaru monitorowanego z punktu obserwacyjnego nr 6.

Fot. 5. Widok obszaru monitorowanego z punktu obserwacyjnego nr 7.

Podczas obserwacji posługiwano się lornetką oraz lunetą. Przeprowadzono 13 kontroli terenowych w następujących terminach: 19.05.; 27.05.; 03.06.; 09.06.; 17.06.; 23.06.; 30.06.; 08.07.; 14.07.; 20.07.; 27.07.; 05.08.; 13.08.2020 r. Termin, w jakim prowadzono obserwacje obejmował końcowy okres przebywania młodych ptaków w gniazdach oraz ich wylotu. Jest to okres intensywnego żerowania i karmienia młodych ptaków, zalecany jako termin drugiej kontroli w monitoringu ich populacji (Chylarecki i inni. 2015). Czas intensywnego żerowania ptaków związany z okresem karmienia młodych oraz okres żniw i sianokosów był optymalnym terminem dla wykonania obserwacji mających na celu wskazanie obszarów stanowiących cenne żerowiska dla analizowanej grupy ptaków w obrębie terenów objętych projektem MPZP.

3. WYNIKI

Opis terenu.

Analizowany obszar, w którym zlokalizowane są tereny objęte projektami MPZP jest bardzo urozmaicony siedliskowo. Na przestrzeni ok. 15 km² znajdują się:

- tereny zabudowane – zabudowa miejscowości o charakterze mieszkaniowym, rekreacyjnym, gospodarskim oraz usługowym, zajmuje większość obrzeży analizowanego terenu nad brzegami jezior Jeziorak i Łabędź, w centrum zlokalizowana jest jedynie zabudowa miejscowości Wola Kamieńska.
- obszary leśne – większe, kilkunasto- i kilkudziesięcio-hektarowe połacie lasów tworzące poprzerywany kompleks, rozciągają się na południowy-wschód od Woli Kamieńskiej. Stanowią je głównie młode drzewostany sosnowe. Połacie tych lasów poprzecinane są łąkami i pastwiskami.
- zadrzewienia śródpolne – skupiska drzew śródpolnych zlokalizowane są głównie w środkowej części analizowanego obszaru wśród mozaiki pól uprawnych i łąk.
- tereny rolne – zlokalizowane są przede wszystkim w środkowej i wschodniej części analizowanego obszaru, stanowi je mozaika zróżnicowana pod względem powierzchni i charakteru użytkowania, znajdują się tu zarówno wielkoobszarowe uprawy zbóż jak i użytki zielone o różnym stopniu intensywności użytkowania włącznie z ekstensywnymi, wilgotnymi łąkami.
- ciągi komunikacyjne - przez obszar objęty opracowaniem przebiegają trzy drogi powiatowe, drogi gminne oraz gruntowe drogi dojazdowe do pól, od strony południowo-wschodniej obszar ten sąsiaduje z drogą krajową nr 16.

Wszystkie wyżej wymienione elementy struktur siedliska mają istotny wpływ na możliwość wykorzystania obszaru przez analizowaną grupę ptaków. Analizowany teren posiada walory siedliskowe spełniające wymogi areałów lęgowych i żerowiskowych dla gatunków ptaków, które są przedmiotem opracowania za wyjątkiem bielika. Wymogi siedlisk lęgowych dla bielika odbiegają od występujących w analizowanym terenie, jednak z całą pewnością nie należy wykluczać tu możliwości jego gniazdowania. Biorąc pod uwagę powierzchnię oraz strukturę dostępnych siedlisk lęgowych badanego terenu, oferuje on możliwość potencjalnych lęgów dla pojedynczych par analizowanych gatunków ptaków szponiastych. Niewątpliwym atutem tego obszaru dla ptaków szponiastych są obszary żerowiskowe, które stanowi mozaika terenów rolnych.

Wykorzystanie obszaru przez ptaki szponiaste

Podczas obserwacji terenowych stwierdzono wykorzystanie obszaru przez większość gatunków wskazanych w postanowieniach Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie tj. przez kanię rudą *Milvus milvus*, kanię czarną *Milvus migrans*, bielika *Haliaeetus albicilla*, orlika krzykliwego *Aquila pomarina* ponadto przez błotniaka stawowego *Circus aeruginosus*, pustułkę *Falco tinnunculus*, myszołowa *Buteo buteo* i krogulca *Accipiter nisus*.

W analizowanym obszarze nie obserwowano bociana czarnego *Ciconia nigra*.

Kania ruda *Milvus milvus*

– nie lęgowa, regularnie zalatująca, wykorzystująca analizowany obszar jako główne żerowisko.

Stwierdzono lokalizację gniazda pary kani rudej ok. 300 m od granicy obszaru opracowania na wschód od miejscowości Wola Kamieńska (fot. 6). Para ptaków jako główne żerowisko wykorzystywała obszar w północno-wschodniej części analizowanego terenu, na wschód od Woli Kamieńskiej, w rejonie punktów obserwacyjnych nr 1, 2, 3 i 7 (rys. 1, 2). Pojedyncze obserwacje żerujących ptaków odnotowano również w okolicy punktów 5 i 6 (fot. 7).

Z informacji o lokalizacji stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków objętych ochroną strefową, uzyskanych z RDOŚ w Olsztynie (WSI.402.500.2020.KK z dnia 22.05.2020 r.) wynika, że kolejna najbliższa lokalizacja stanowiska lęgowego kani rudej znajduje się ok. 5 km na zachód od granic projektu MPZP.

Kania ruda jest gatunkiem należącym do głównych obiektów ochrony w sąsiadującym z terenami objętymi planami MPZP obszarem OSOP Natura 2000 "Lasy Ławskie" PLB280005. W zapisach SDF (data aktualizacji 2020-10) dla OSOP szacuje się występowanie 2 do 4 par tego gatunku. Bliskość lokalizacji stwierdzonego gniazda ma duże znaczenie dla nielicznej populacji zasiedlającej tereny

OSOP "Lasy Iławskie". W granicach OSOP zaproponowanym działaniem ochronnym (Plan Zadań Ochronnych) w stosunku do obu gatunków kań jest przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się zabudowy i zmianom w tym kierunku użytków rolnych w obrębie żerowisk tych ptaków.

Kania ruda w Polsce jest gatunkiem bardzo nielicznym (Chodkiewicz i inni 2015), wymienionym w Polskiej Czerwonej Księdze (status NT) oraz chroniona w ramach Sieci Natura 2000 i wymieniona w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG (kod gatunku A074).

Fot. 6. Fragment żerowiska oraz siedlisko lęgowe (w głębi) kani rudej.

Fot. 7. Dwie kanie rude na żerowisku w rejonie punktu obserwacyjnego nr. 5.

Kania czarna *Milvus migrans*

– nie lęgowa, nie regularnie zalatująca, wykorzystująca analizowany obszar jako żerowisko (rys. 1, 3).

Obserwacje (5 obserwacji pojedynczych osobników) żerujących ptaków odnotowano w centralnej części obszaru w okolicy punktów 5 i 6 oraz pojedyncze w części północno-wschodniej (2 obserwacje).

Z informacji o lokalizacji stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków objętych ochroną strefową, uzyskanych z RDOŚ w Olsztynie (WSI.402.500.2020.KK z dnia 22.05.2020 r.) wynika, że najbliższa lokalizacja stanowiska lęgowego kani czarnej znajduje się ok. 2,5 km na zachód od obszaru, gdzie obserwowano żerujące ptaki. Dystans ten pozwala przypuszczać iż stwierdzone żerowisko może być wykorzystywane przez tę parę ptaków (gnieźdzącą się w granicach OSOP "Lasy Iławskie").

Kania czarna jest gatunkiem należącym do głównych obiektów ochrony w sąsiadującym z terenami objętymi planami MPZP obszarem OSOP Natura 2000 "Lasy Iławskie" PLB280005. W zapisach SDF (data aktualizacji 2020-10) dla OSOP szacuje się występowanie 2 do 3 pary tego gatunku. Bliskość lokalizacji stwierdzonego żerowiska ma duże znaczenie dla nielicznej populacji zasiedlającej tereny OSOP "Lasy Iławskie". W granicach OSOP zaproponowanym działaniem ochronnym (Plan Zadań Ochronnych) w stosunku do obu gatunków kań jest przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się zabudowy i zmianom w tym kierunku użytków rolnych w obrębie żerowisk tych ptaków.

Kania czarna w Polsce jest gatunkiem bardzo nielicznym (Chodkiewicz i inni 2015), wymienionym w Polskiej Czerwonej Księdze (status NT) oraz chroniona w ramach Sieci Natura 2000 i wymieniona w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG (kod gatunku A073).

Bielik *Haliaeetus albicilla*

– nie lęgowy, regularnie zalatujący, wykorzystujący analizowany obszar jako żerowisko.

Regularnie z punktów 5, 6, 7 (w okolicach Szałkowa) obserwowano przeloty bielików na dużych wysokościach, nie stwierdzono tu przesiadujących na czatowniach, żerujących ptaków. Obserwacje takie odnotowano jedynie w północno-wschodniej części obszaru, gdzie obserwowano przelatujące na niskim pułapie (fot. 8) oraz przesiadujące na czatowniach ptaki. Obszar ten można wyróżnić jako żerowisko bielików (rys. 1, 4).

Z informacji o lokalizacji stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków objętych ochroną strefową, uzyskanych z RDOŚ w Olsztynie (WSI.402.500.2020.KK z dnia 22.05.2020 r.) wynika, że najbliższe lokalizacje stanowisk lęgowych bielików znajdują się ok. 1 km na zachód od obszaru projektu MPZP.

Bielik jest gatunkiem należącym do głównych obiektów ochrony w sąsiadującym z terenami objętymi planami MPZP obszarem OSOP Natura 2000 "Lasy Iławskie" PLB280005. W zapisach SDF (data aktualizacji 2020-10) dla OSOP szacuje się występowanie 9 do 13 par tego gatunku. W granicach OSOP jako zidentyfikowane zagrożenia dla gatunku (Plan Zadań Ochronnych) wymienia się m.in. zabudowę terenów otwartych i presję rekreacyjną w obrębie brzegów jezior rolniczych jako główne przyczyny utraty dostępnych żerowisk.

Bielik w Polsce jest gatunkiem bardzo nielicznym (Chodkiewicz i inni 2015), wymienionym w Polskiej Czerwonej Księdze (status LC) oraz chroniony w ramach Sieci Natura 2000 i wymieniona w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG (kod gatunku A075).

Fot. 8. Żerujący bielik w północno-wschodniej części obszaru w okolicy punktu obserwacyjnego nr. 1.

Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*

– nie lęgowy, regularnie zalatujący, wykorzystujący analizowany obszar jako żerowisko.

Obserwacje żerujących orlików krzykliwych odnotowano jedynie w północno-wschodniej części obszaru, gdzie obserwowano przelatujące na niskim pułapie oraz przesiadujące na czatowniach ptaki. Obszar ten można wyróżnić jako żerowisko orlika krzykliwego (rys. 1, 5).

Z informacji o lokalizacji stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków objętych ochroną strefową, uzyskanych z RDOŚ w Olsztynie (WSI.402.500.2020.KK z dnia 22.05.2020 r.) wynika, że najbliższa lokalizacja stanowiska lęgowego orlika krzykliwego znajduje się

ok. 5 km na północny-zachód od obszaru projektu MPZP. Obserwowane orliki przylatywały i odlatywały w kierunku północno-wschodnim (okolice Tynwałdu) i tam należy spodziewać się terytorium lęgowego, z którego ptaki wykorzystują analizowany teren.

Orlik krzykliwy nie należący do głównych obiektów ochrony w sąsiadującym z terenami objętymi planami MPZP obszarem OSOP Natura 2000 "Lasy Ławskie" PLB280005. W zapisach SDF (data aktualizacji 2020-10) dla OSOP szacuje się występowanie 7 do 9 par tego gatunku. W granicach OSOP jako zidentyfikowane zagrożenia dla gatunku (Plan Zadań Ochronnych) wymienia się m.in. intensyfikację rolnictwa oraz urbanizację terenów rolniczych.

Bielik w Polsce jest gatunkiem bardzo nielicznym (Chodkiewicz i inni 2015), wymienionym w Polskiej Czerwonej Księdze (status LC) oraz chroniony w ramach Sieci Natura 2000 i wymieniona w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG (kod gatunku A089).

4. PODSUMOWANIE I ZALECENIA

Jak wynika z przeprowadzonych obserwacji w terenie objętym projektami MPZP można wyróżnić dwa obszary żerowisk o szczególnym znaczeniu dla ptaków szponiastych, w szczególności dla kani rudej i kani czarnej. Do obszarów tych należą tereny rolnicze w centralnej części oraz mozaika łąk i lasów w północno-zachodniej części terenów objętych projektem MPZP. Atutem tych obszarów jest ich mozaikowy charakter oraz niski stopień urbanizacji i antropopresji.

W odniesieniu do wszystkich wymienionych gatunków, jako zagrożenie dla utraty żerowisk wymienia się intensyfikację rolnictwa oraz urbanizację terenów rolniczych. W celu ograniczenia negatywnego oddziaływania realizacji projektów MPZP na analizowanym terenie, w odniesieniu do rzadkich gatunków ptaków szponiastych a tym samym oddziaływania na gatunki dla ochrony których powołano OSOP Natura 2000 "Lasy Ławskie" PLB280005, należy ograniczyć możliwość przekształcenia siedlisk we wskazanych w niniejszym opracowaniu obszarach żerowiskowych. W obszarach tych, w odniesieniu do planów zabudowy, należy umożliwić jej powstawania jedynie jako zabudowy uzupełniającej istniejącą przestrzeń zabudowaną i wykluczyć inicjowanie zabudowy w nowych miejscach. W strefie nie zabudowanej wzdłuż drogi powiatowej 1329N (kierunek Ława-Tynwałd) dopuszczalna jest zabudowa jedynie w pasie do 100 m od drogi.

W pozostałych terenach objętych projektem MPZP, nie wskazanych jako żerowiska ptaków szponiastych, możliwa jest realizacja założeń MPZP. Realizacja projektu w planowanym zakresie nie powinna wpłynąć negatywnie na populacje rzadkich gatunków ptaków szponiastych i tym samym nie powinna w odniesieniu do tej grupy ptaków oddziaływać negatywnie na cele ochrony dla których

powołano obszar OSOP Natura 2000 "Łasy Ławskie" PLB280005 oraz Park Krajobrazowy Pojezierza Ławskiego.

LITERATURA

- Bibby C.J., Burgess N.D., Hill D.A. 1993. Bird census techniques. Royal Society for the Protection of Birds. Academic Press, Harcourt Brace & Company Publ., London, UK;
- Chodkiewicz T., Kuczyński L., Sikora A., Chylarecki P., Neubauer G., Ławicki Ł., Stawarczyk T. 2015. Ocena liczebności populacji ptaków lęgowych w Polsce w latach 2008–2012. *Ornis Polonica* 56, 2015: 149–189.
- Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.) 2015. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski: rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.

